

BOKELJSKA NOĆ

Posljednjih decenija osamnaestog vijeka, dok još ništa nije nagovještavalo krah republike Venecije, u tople ljetnje noći grad na lagunama živio je poseban život sastavljen od prepuštanja hedonističkom uživanju u svim slastima jedne pomalo dekadentne atmosfere. Kanalima i ispod mostova klizile su gondole osvijetljene šarenim papirnim lampionima, noseći u sebi odabrane grupe takozvane elite i krema društva, dame u svilenim i brokatnim krinkama i gospodu sa visoko napudranim perikama, svi sa malim crnim maskama - moretinama, dok je gondoljerov kompanjon na provi prebirao po strunama mandoline i pjevao one slatko - gorke kancone pune melanholije neuzvraćenih ljubavi.

U nekima od tih gondola sigurno su se kao gosti svojih mletačkih kolega nalazili i kotorski mladići, studenti, uživajući u čarima Venecijanskih noći i zaklinjući se u sebi da će po povratku u zavičaj pokušati da urade nešto još bolje, noć koja će nadmašiti za tri koplja sve stoje viđeno.

Tako su i uradili. Poslije završenih studija vratili su se kući. I dalje je tinjala ideja da se pokuša dočarati pa i prevazići sjaj venecijanskih noći dosanjanih iz mladosti.

Nabavljene su brze gaete i leuti sa veslačima iz okolnih ribarskih mjesta, najviše iz Mula. Kitili su ih festovima lovorike, postavljali su šarene lampione. Dame i kavaljeri su oblačili svoje krinoline, čipkane žaboe i napudrane perike, sjedali u okićene barke i uz tihu primorsku pjesmu klizili po glatkom zrcalu Zaliva, kružeći kao u transu po tamnoj vodi sna, doživljavajući unutrašnju katarzu, duhovno pročišćenje. Tako je možda, prije više od dva vijeka, počela tradicionalna manifestacija » Bokeljska Noć ».

Uskoro je nestala Venecija i njen uticaj, no došli su neki drugi zavojevači, uglađeni i uparađeni Napoleonovi oficiri, koji su ovom starom običaju noćne šetnje osvijetljenih barki dodali neke nove, glamuroznije elemente, veću pompu, eventualno još i osvijetljenje bedema, sviranje vojne muzike i slično.

Zatim je došla racionalna i stroga Austrija, stari vlasteoski rodovi su postepeno izumirali, kapetanske porodice su lagano siromašile, ponosni bokeljski jedrenjaci nestajali sa pučine, ali jednom ustaljena tradicija nije nestala, preuzeli su je agilni kotorski zanatlije i trgovci. Fešte su nastavljene.

Postoji jedan dragocijen zapis, pisan drhtavom rukom kotorskog zanatlije, Romea Fjorelija, koji se odnosi na dolazak engleskog kralja Edvarda VII u Kotor, oktobra 1888.godine, i odlzak na Cetinje radi kumovanja najmlađem sinu kralja Nikole. Ratni brodovi moćne engleske flote bili su usidrani u Zalivu, od Kotora do Orahovca, svečano okićeni i ukrašeni. Citat iz zapisa : »Zadnju večer njihovog odlaska, Građanska glazba je obišla okolo na jednoj tribini

postavljenoj na dva broda, koju je vukao motor. Tribina je bila dekorisana sa festovima lovorike, zastavama i rasvijetom baluna, bengala, bakljade ... Tu večer su sva crnogorska brda bila u rasvjetu od velikih ognjeva »

Tradiciju Bokeljskih noći, defilea dekorisanih barki uz iluminaciju okoinih brda, prekinuo je Prvi svjetski rat, ali su volja, sposobnost i mašta njihovih kreatora preživjeli sve te tmurne godine.

Za period između dva svjetska rata ima relativno dosta podataka u kotorskom listu » Glas Boke » koji je izlazio jedanput sedmično, u periodu 1932 - 1941. god. a odnose se na međuratne Bokeljske noći.

Za 1933.godinu postoji indicija da je jedna takva manifestacija održana prilikom posjete eskadre engleske flote sa nosačem aviona » Giorious » Boki Kotorskoj.

Maja 1934. godine priređena je svečanost prilikom posjete Jugoslovenskog kralja Aleksandra i kraljice Marije. » Kotorski zaliv izgledao je kao kutija od ebanovine, puna skupocjenih i raznobojnih dragulja, koju je Bokelj donio bogzna sa kojeg dalekog putovanja daje pokloni Vladaru svoje krvi i jezika ». Ovim riječima završio je g -din Henrik Bravo opis veličanstvene » Bokeljske večeri » koju je Boka 14. maja 1934. god. priredila u čast Vladarske porodice koja je u ono vrijeme boravila u Herceg Novom. Te nezaboravne noći po riječima novinara : » Obale su gorjele, na crkvama zvona zvonila, prangije pucale, narod klicao, pjesma se orila na sve strane. Cijela Boka, i ljudi i stvari, promjenili su apsolutno svoj izgled, i stranci i domaći bili su kao fascinirani nijesu vjerovali svojim očima, kao da su sanjali ».

Dugo se govorilo o toj veličanstvenoj priredbi. Ljudi nijesu nalazili riječi da iskažu sve ono što su osjetili. U pojedinostima nije se znalo što je bilo ljepše, a u cijelini ta ie noć bila jedna bajna slika koju samo najbujnija mašta može da dočara. Da, Boka je bila divna te noći. Boka je dala ono što može da pruži samo jedan prirodom obdareni kraj.

I od te noći neprestano se mislilo na uvađanje jedne ovakve priredbe koja bi se stalno ponavljala svake godine. Ta noć 1934. godine dala je da se osjeti sva ljepota koju Boka ovakvom priredbom može da pruži. Uočilo se od kolike bi važnosti i značaja za unapređenje turizma u našem kraju bila ovakva priredba koja bi s vremenom privlačila sve veći broj posjetilaca iz zemlje i inostranstva. Jer svi koji su prisustvovali veličanstvenoj rasvijeti 1934. godine a naročito stranci, bili su u pravom smislu riječi očarani, i teško je onda bilo naći pero koje bi opisalo ono ushićenje koje se izražavalo na licima posjetilaca i sve ono što su ti strani ljudi i riječima i nijemo izražavali o Boki i njenoj veličanstvenoj rasvijeti. Ta priredba, dakle, stalno je lebdjela pred očima javnih radnika na polju unapređenja turizma u Boki, stalno se o njoj razmišljalo i nije se prekinulo raditi da se ta zamisao i ostvari. O svemu su

obavješteni i nadležni faktori. I što je za svaku pohvalu, nailazilo se na potpuno razumjevanje.

Međutim, 1936. godine stvari su krenule na širokom frontu, izabran je Glavni priređivački odbor » Bokeljske noći » koji je pod parolom » Boka sebi » izdao proglas o organizovanju svečanosti i pozvao sve Bokelje da aktivno učestvuju u pripremama i realizaciji ove manifestacije. Na široj konferenciji izabrane su razne sekcije (za osvjetljenje bazena, tvrđave, serpentina, crkava, za iluminaciju čamaca). Na čelu sekcija stoje pročelnici koji sa pretsjedništvom » Jadranskog ijorda » sačinjavaju glavni odbor za priredbu. Organizovani su i mjesni odbori.

» *BOKELJSKA NOĆ* »
Proglas priređivačkog odbora

BOKELJI !

29. juna o.g. biće priređena u čitavom kotorskom bazenu našeg čarobnog zaliva velika rasvjeta » Bokeljske noći».

Ova priredba u našoj Boki Kotorskoj - u kraju koji je obdaren obiljem prirodnih krasota, koji je bogat ostacima jedne slavne prošlosti i koji se ponosi svojim blistavim tradicijama, ali koji je , i pored svega toga, još uvijek zaostao pred progresom i uspjesima što ih postižu ostali djelovi našeg primorja - ova priredba treba da bude naš prvi snažniji korak u radu za unapređenje turizma, a preko ovoga za podizanje i preporod našeg zavičaja.

» Bokeljska noć » treba da veličinom svoje čarobne rasvjete i snagom svog svestranog uspjeha svrati pozornost domaće i strane turističke publike na našu divnu Boku, da bi jednog dana naša opjevana » Nevjesta Jadrana » zauzela vidno i sebi dostojno mjesto u uspjesima jadranskog turizma. A istodobno ona treba da svima Bokeljima podigne duh, potakne volju i obnovi snage, da se Bokelji, probuđeni, obodreni i osnaženi, nađu u jednom zajedničkom kolu da svojski i požrtvovano porade za progres svog zavičaja.

» Bokeljskom noći » treba da se rastjera tama koja uspavljuje i koja mlohavi snage. Pod njenim bljeskom treba da se pođe u susret zori novog dana koji će i naš lijepi jadranski ijord obasjati zrakom koja budi i koja preporuča na novi, bolji i srećniji život.

Ali uspijeh ove priredbe traži okupljanje svih snaga. Samo općom saradnjom svih i svakoga » Bokeljska noć » može da postigne svoj potpuni uspjeh. Rasparčane energije treba da se skoncentrišu sa jednom mišlju : da je uspjeh » Bokeljske noći » uspjeh čitave Boke i uspjeh svih Bokelja. Požrtvovanošću koja se ne smije štediti i punim učešćem sviju koje ne smije da ima izuzetka, moramo se naći svi okupljeni oko ove započete akcije, koja našoj Boki ima da donese nove, vedrije dane.

Bokelji ! Sa lozinkom » BOKA SEBI » prenimmo se iz jednog nezdravog sna koji ruši naše snage. Poslije jedne duge zamrlosti i zastoja, čije se posljedice teško osjećaju na svakom koraku u našem krasnom ali osiromašenom zavičaju, trgnimo se na živi rad, da osvježeni vjerom u bolju budućnost i obdareni probuđenim duhom, povedemo našu milu Boku u bolji i napredniji život. Moramo biti potpuno svjesni da radimo za sebe, za svoj dom, za svoju rodnu grudu. Boki treba da se dade života, i što više mi svi damo iz sabe, to će i ona postići veće uspjehe - za nas i samo za nas !

Bokelji! Mi toplo apeliramo na vas da nas pomognete svojom saradnjom..

» Bokeljska noć » mora da uspije kao veličanstvena priredba koja će očarati i zadiviti svakoga. I zato vas srdačno pozivljemo da nam ne odreknete svoju pomoć.

Uveće 29. juna osvijetlite vaše domove, vaše hramove i svu obalu duž vaših naselja. Učestvujte sa iluminiranim barkama u ovoj našoj općoj priredbi - učestvujte svi koji posjedujete čamce.

Pozivljemo sva prosvjetna i kulturna društva da se pridruže ovoj našoj zajedničkoj akciji, da sa svoje strane pruže obilan doprinos za potpuni uspjeh »Bokeljske noći»

Apeliramo na sve nadležne faktore, na sve privrednike i privredne ustanove da svojom susretljivošću omoguće da se priredba » Bokeljska noć » izvede dostojno i uspješno.

BOKELJI! Još malo dana dijeli nas od » Bokeljske noći », u kojoj treba da se ogleda naša svijest, naša volja i naša sposobnost. Svi domaći i strani posjetioci treba da sa ove priredbe odnesu najljepše utiske, da ih susrećemo sa najvećom pažnjom, da nam se opet vrata i da nam dovedu druge.

Što god uložite u ovu priredbu - ulažete za sebe, za svoju budućnost.

Lozinka » BOKA SEBI » neka zasja kao zvijezda prethodnica u našoj čarobnoj » Bokeljskoj noći », koja u ovogodišnjoj priredbi znači samo jedan dio velikih zamišljenih svečanosti, koje će se vršiti ubuduće.

U Kotoru mjeseca juna 1936

Glavni priređivački odbor
» BOKELJSKE NOĆI»

» Bokeljska noć » je najkomplikovaniji i za izvedbu najteži, ali zato najatraktivniji dio velikih zamišljenih svečanosti koje će se obnavljati slijedećih godina. Ova fešta, u prvoj svojoj izvedbi, predstavlja samo jedan zamišljen pokušaj koji će se s vremenom upotpunjavati i usavršavati. Da bi potpuno uspijela potrebna je saradnja svih i svakoga: Na okupu treba da se nađu svi Bokelji, a u prvom redu treba da prednjače oni koji su po svom znanju i po svom položaju pozvani da doprinose opštem napretku.

Lozinka » Boka sebi » znači da su Bokelji najprije pozvati da sami dadu sve svoje energije i svu svoju volju i požrtvovanost za preporod i obnovu svoje Boke, koja je u prošlosti evala i napredovala, a koja u sadašnjosti sa jednom očitom tugom može da se sjeća onoga što su pradjedovi postizali sa uspjehom za svoju rodnu grudu. Zato sa tom lozinkom, koja se postavila kao predvodnik prilikom » Bokeljske noći », svi Bokelji, » dižući se iznad svih ličnih i partijskih razmimoilaženja te vjerskih i plemenskih razlika treba da lojalno i skladno surađuju », treba da se nađu kao jedan na radu za sebe i za svoj zavičaj, kojemu treba dati poleta, zamaha i novog života.

Već u najavi » Bokeljska noć » privukla je veliki broj stranih izletnika koji ljetuju ne samo u Herceg Novom i Budvi, nego i onih koji se nalaze u Dubrovniku i njegovoj rivijeri te u drugim mjestima srednjeg Primorja. Radi se i na organizovanju jednog izleta iz Splita. Očekuje se također da će i iz umutrašnjosti stići veliki broj posjetilaca.

» Zetska plovidba » organizuje izlete slijedećim brodovima :

- parabrod »Sitnica» iz Perasta isplovljava u 18,30 h,
- parabrod »Cetinje» iz Tivta isplovljava u 15,45 h,
- parabrod »Bistrica» iz Herceg Novog isplovljava u 16,30h,
- parabrod »Herceg Novi» isplovljava iz Dubrovnika u 6,30h.

» Dubrovačka parabrodarska plovidba » priredila je parabrodom » Sipan » izlet iz Dubrovnika i okolice.

Svi ovi izleti su po veoma niskim , simboličnim cijenama. Povratak svih brodova je u 24,00 h.

Kako se, dakle, vidi, » Bokeljska noć » već ovom svojom prvom priredbom izazvala je interesovanje turističke publike, pa je sveta dužnost svih Bokelja da sa svoje strane sve doprinesu da uspjeh » Bokeljske noći » bude potpun. Ova priredba treba da dokaže što može da pruži naša lijepa Boka, a u nama samima da pobudi volju i snagu za rad na njenom podizanju i unapređenju. Strani svijet koji bude prisustvovao »Bokeljskoj noći » postaće živom reklamom za budućnost, a do nas je svih da ova priredba očara i zadivi strane posjetioce. Utisci koje stranci odnesu iz Boke neće ostati bez rezultata. Zato mi moramo nastojati da ti utisci budu moćni i pozitivni, da bi ubuduće koristili našim naporima i našem radu na kulturnom i ekonomskom podizanju našeg lijepog zavičaja.

Gradsko vijeće opštine Kotor dodjelilo je Odboru za » Bokeljsku noć » svotu od dinara 3000. Tako isto sva električna rasvjeta, koja će biti vrlo pojačana, daće se bez ikakve naplate S najvećim zadovoljstvom bilježimo ovu vrijednu pažnju kotorske opštine prema ovoj značajnoj bokeljskoj priredbi.

Upozorava se stanovništvo da rasvjeta domova počinje u 20,30h.

Rasvjeta obale započeće nešto kasnije, na znak koji će dati jakom pucnjavom

petarda.

Tvornica svijeća Gagrica u Kotoru izašla je u susret Odboru za »Bokeljsku noć« izradivši naročite stearinske svijeće za prozore i lampione, koje prodaje uz vrlo niske cijene, pa se upozorava stanovništvo da se za nabavku svijeća obrati pomenutoj.

Zahvaljujući centrali » Putnika » u Beogradu koja je ukazala hvalevrijednu pažnju priredbi » Bokeljske noći », Odbor je u mogućnosti da raspiše sljedeće novčane nagrade : - za najljepše osvijetljeni plovne objekte ; prva nagrada 800 dinara, druga nagrada 500 dinara i treća nagrada 300 dinara ; - za najljepše osvijetljene kopnene objekte ; prva nagrada 600 dinara i druga nagrada 400 din. O podjeli nagrada odlučice naročito izabrani ocijenjivački odbori a nagrade će biti isplaćene 30 juna 1936. godine. Ova pažnja naše centralne turističke ustanove zaista pruža riječiti dokaz, da se priredba »Bokeljske noći » shvatila u punoj važnosti i značaju, jer će njen uspjeh besumlje mnogo značiti za unaprijeđenje turizma na Jadranu.

1 osvanuo je taj dugoočkivani 29. juna. Dan sunčan, pravi ljetnji, more mirno kao zrcalo. Iza podna je zapuhao lagani maestral, u vazduhu ništa nije slutilo da će doći do promjene vremena. Međutim u popodnevnim satima iznenada na nebu se počinju gomilati crni oblaci .Vjetar i kiša koja je počela već da pada po planinskim vrhovima prijetila je da potpuno omete rasvjetu » Bokeljske noći ». Kiša je zatim počela da pada sve jače, pa je zahvatila i veći dio kotorskog bazena, od Perasta pa sve do Dobrote, dok je u čitavom zalivu duvao jak vjetar. Ova nenadna nepogoda spriječila je i pokvarila mnoge čamce koji su bili spremni da učestvuju u rasvjeti, a na mnogim mjestima bile su pobacane razne naprave za iluminaciju. Pošto je prijetila opasnost da će oluja sasvim onemogućiti rasvjetu u određeni sat, to se sa rasvjetom u Kotoru i okolici počelo ranije. Tako, uza svu vrlo dobro spremljenu organizaciju » Bokeljska noć » nije mogla da se izvede istovremeno u čitavom bazenu, u određeni sat i po programu te uz učešće svih čamaca i svih djelova obale. Skoro čitav mjesec dana uloženog truda i napora oko »Bokeljske noći » imalo je da bude uništeno hirom prirode. A ovoga dana baš prije same rasvjete zaprijetilo je nebo strašnom grmljavinom, kišom i vjetrom.

Ali ipak » Bokeljska noć » i sa onim što je uspjelo da se izvede, pružila je u onoj crnoj olujnoj noći nekoliko krasnih slika. Kotor obasjan vrelim nizom raznobojnih žarulja, sa osvijetljenom obalom, iluminiranim zidinama sve do Sv. Ivana, koji je bio opet sav u vatri, i sa osvijetljenim serpentinama put Trojice, pružao je veličanstvenu sliku koju je živopisno šarao i bojadisao vrlo lijepi vatromet. Bila je osvijetljena sva obala do Ljute, gdje se isticala crkva Sv. Stasiije, a s druge strane sijao je Muo sa obalom, kućama i krasno osvijetljenom crkvom Sv. Kuzme i Damjana. Prčanj je bio divno osvijetljen. Čitava obala bila je u nizu od vatri. Bile su

iluminirane sve zgrade među kojima se naročito isticahu lijepom rasvijetom župska crkva, ruski invalidski dom i stara crkva na brdu. Bila je osvijetljena obala oko Stoliva, a sa visine se sjao Gornji Stoliv. Stari grad Perast već izdaleka isticao se jakom i lijepom rasvijetom, koja je bila pojačana električnim svijetlom. Vatre su sjale i na vrhovima, a osobito na Vrmcu. 1 vrh samog Lovčena bio je osvijetljen, dominirajući kao plamena zublja nad kotorskim zalivom koji se hiljadama plamena i vatri bio ukrasio pod crnim nebom koje su paralelne.

Kao što smo rekli, uslijed nastalog nevremena, na moru se moglo pojaviti samo nekoliko osvijetljenih i alegoričnih čamaca i to samo iz Kotora, Prčanja, Mula i jedna iz Đenovića. Bile su zapažene alegorične barke ; » Galeb » sa Prčanja, » Jadranka » iz Mula, mornarička gondola iz Đenovića, » Paviljon » i » Labud » iz Kotora, venecijanska gondola iz Prčanja itd. Zaista, velika šteta što » Bokeljska noć » nije mogla da se izvede potpuno, u određeni sat i po utvrđenom programu, jer se i po onome što se dalo izvesti moglo nepobitno utvrditi da kotorski bazen u ovakvim priredbama ne može na čitavom Jadranu naći takmaca. Kotorski bazen, u tamnoj olujnoj noći, sa krasnom plamenom grivom duž svoje obale i sa obasjanim zgradama, palačama, hramovima, i vrtovima i vrhovima, pružio nam je uza sve nedostatke i neprijateljski raspoloženo nebo, krasnu sliku koja se ne zaboravlja, jer se ne vidi često ni na svakom mjestu. Boka i samo Boka može da se ovakvom priredbom istakne na našem divnom sunčanom Jadranu.

Kotor je bio svečano obasjan. Pošto su se pogasile vatre na obali i po bedemima, ostale su još da sjaju stotine raznobojnih žarulja. Trgovi u prednjem dijelu grada bili su naročito ukrašeni svijetlom, zelenilom i girlandama. Naš stari grad promjenio je potpuno svoj izgled ove noći. Izgledao nam je mlađi, poletniji, spreman da zakorača u novi period boljeg i srećnijeg života.

Kako su stizali izletnički brodovi grad se sve više punio svijetom, postajao sve življi, raspoloženiji. Kotor je tu. Lijepo okićene barke krstare po moru. Nebo je opet nasmijano. U Kotoru vri i komeša se silan svijet. I dubrovačka lađa pristaje i dovodi nam jato lepršavih, veselih Dubrovkinja i Dubrovčana. Među mješavinom naroda upadaju nam u oči flegmatični Englezi, ozbiljni, staloženi Njemci i dražesne Njemice sa koloritom lica koji je tako topal i nježan kao cvijet bresljeve, a umilne oči snivaju u dubokom plavilu. Ističu se temperamentne, gipke Mađarice i pune, vesele Čehinje. Obala, trgovi i bašta ispred kafane » Dojmi » napuniše se svijetom. Bokeljski mornari i ženski svijet u narodnim nošnjama upotpunjavali su krasnu sliku što ju je pružio naš stari grad ove lijepe i vesele noći.

Učestvovala su dvije muzike koje su koncertirale na Trgu od oružja i u bašti pred kafanom na obali. U programu su učestvovali : HPD » Zvonimir » iz Mula », SPD »Jedinstvo » i

crkveni pjevački zbor » Sv, Tripun » iz Kotora, crkveni hor » Sv. Sava » i crkveni zbor » Sv. Jerolim » iz Herceg Novog, HPD » Tomislav » iz Skaljara i pjevačko društvo » Ljudevit Gaj » iz Donje Lasatve. Ova društva izvela su birani i obilni program, koji je publika pozdravljala odobravanjem .

Sastao se Odbor za dodjelu nagrada i ovako odlučio :

za najljepše osvijetljene kopnene objekte proglasio je slijedeće : prvo mjesto, 600 din ravnopravno su podjelili : tvrđava » Sv. Ivan » i brdo Vrmac ; a drugo mjesto u iznosu od 400 dim dobila je crkva Sv. Kuzme i Damjana.

Za najljepše osvijetljene plovne objekte odbor je proglasio : prvu nagradu u iznosu od 800 din podjelili su g -din Jerko Erceg iz Prčanja (Glavati) za alegoričnu barku »Leteći galeb » i g -din Antun Marović iz Mula za gondolu » Jadranka » ; drugu nagradu u iznosu od 500 din podjelili su pitomci mašinske škole iz Kumbora za motorni čamac koji je predstavljao gondolu sa salonom i g -din Marjan Anđelić iz Kotora za alegoričnu barku » Labud » ; vreću nagradu dobila je Zetska plovidba za barku koja predstavlja grčki paviljon saamorom i narodnim nošnjama.

Program je dugo trajao tako da se tek oko ponoći počelo sa plesom u dvorani kafane » Dojmi ».

Bilo je već kasno kad su ulice i trgovi potpuno opustijeli. U Kotoru je nastao mir, onaj svakidašnji noćni mir, koji se činio još tiši i gluvlji poslije jedne ovakve žive i neobično vesele noći u našem starom gradu pod Lovčenom.

Ova priredba » Bokeljske noći » bila je samo prvi pokušaj, u sklopu velikih zamišljenih svečanosti koje treba da se dešavaju ubuduće. Imala je da priređivačima pokaže što se sve mora učiniti i što sve treba uložiti da bi ona slijedećih godina, koliko samom organizacijom toliko i svojom atraktivnom sadržinom, sve bolje uspijevala, dok se tako ne usavrši da zaista postane čuvenom turističkom atrakcijom koju Boka može da pruži posjetiocima Jadranskog Primorja.

Potpun uspjeh » Bokeljske noći » ove godine nije mogao da bude sasvim uočljiv, jer nenadno nevrijeme i oluja koja je u kotorskom bazenu bila zaprijetila grmljavinom i vjetro, ometoše da se ona izvede u određeno vrijeme i po programu. Ali ipak, i po onome što se moglo izvesti, dalo se vidjeti daje organizacija bila vrlo dobra i da sitne manjkavosti koje su se u ovoj prvoj izvedbi ukazale lako mogu da se ubuduće uklone.

Niko se nije nadao da će poslije ovakve veličanstvene fešte, dok se prašina još nije ni slegla, prepričavalo se o njoj na sve strane, a već je trebalo da se radi ponovo. U avgustu te iste godine engleski kralj Edvard VIII posjetio je naše primorje i odsjeo u Dubrovniku. Očekivalo se da će posjetiti Kotor, ali tačan datum nije bio određen.

» jadranski fjord » ponovo rukovodi svim pripremama, radi punom parom za doček i priredbu ove druge » Bokeljske noći ». Ta naša vrijedna turistička ustanova uzela je u svoje rake

vodstvo priredbe te je uspješno izvršila sve radnje i organizovala čitavu priredbu, koja je uistinu sjajno i veličanstveno uspjela, na čemu » Jadranskom fjordu » tieba odati svako priznanje.

Gradsko poglavarstvo Kotora uputilo je 17. avgusta građanima i stanovnicima opštine slijedeći proglas :

» Kotor i Boka Kotorska doživjeće narednih dana veliku radost, jer će je posjetiti Visoki Gost i prijatelj našeg naroda, 'Njegovo Veličanstvo kralj Eduard Vili, kralj Britanskog Carstva.

Ova osobita pažnja prema našoj miloj Boki, nevjesti Jadrana, razdragaće sića svih Bokelja-; ostaviće dubok utisak i trajnu uspomenu zahvalnosti prema Visokom Gostu.

Građani, svijesni velikog značaja ove posjete, pozivam vas, da u danima-boravka Uzvišenog Gosta u našoj sredini, okitite zastavama i sagovima svoje domove i rasvijetite ih u noći koja bude određena za sveopću rasvjetu našeg ubavog'zaliva, te-da i tim vidnim načinom date izraz svoje radosti i dokažete Vašu ljubav i privrženost prema Visokom Gostu i velikom Narodu prijateljske nam Kraljevine. Živio Nj. V. Kralj Eduard VIII ».

U srijedu, 19. avgusta, još se od jutra očekivao dolazak Kraljevske jahte »Nahlin« u Boku, jer se bilo pročulo da će Nj. V. Kralj Eduard VIII tog dana isploviti iz Dubrovnika prema jugu, za Boku koja gaje nestrpljivo očekivala.

Bilo je 16,00 sati, kad je » Nahlin » u pratnji jednog razarača ušao u Boku, ploveći u pravcu topljanskog zaliva, a zatim skrene put Veriga. Nebo, koje se do tada gotova nad čitavom Bokom bilo razvedrilo, zaprijetilo je kišom iz gustog oblaka nad Herceg Novim. I zbilja, odjednom se u ovom djelu zaliva spustio » gusti » neverin koji je u tom času stvorio krasnu sliku : kroz gustu kišnu koprenu, pod divnim bojama duge, plovio je » Nahlin » prema unutrašnjosti zaliva, koji je bio sav obasjan suncem, i izašavši iz kiše Kraljeva jahta bljesnula je odjednom na suncu kao pozlačena. » Nahlin » je plovio plavim vodama zaliva, plovio je iz bazena u bazen, prolazeći pored obala sa kojih je okupljeni narod pozdravljao mahanjem ruku, Iepršanjem maramica i zastava. Stigavši u dno kotorskog bazena, » Nahlin » se zaustavio i spustio sidro između Dobrote i Mula. Pojavom Kraljevske jahte začas se skupilo mnogo naroda na kotorskoj obali. Dok je jahta spuštala sidro, brodovi i parabrodi koji su se našli u luci - među njima »Herceg Novi«, »Kralj Aleksandar I », engleska jahta » Leander » i belgijska jahta » Heliopolis » okitili su se svečanim zastavama. » Sitnica » koja je ulazila u luku, iz počasti, na stražnjem jarbolu razvila je englesku zastavu.

Nešto prije 18,00 h uputio se sa » Nahlina » motorni čamac put obale, na kojoj su se, pored mnoštva naroda, nalazili komandant Boke Kotorske, komandant Pomorske oblske komande, sreski načelnik i upravitelj Lučke kapetanije. .

Kad je motorni čamac pristao uz obalu, Nj.Vel. Kralj Eduard, odjeven u mornarsku maju i plave hlače, sa bijelim platnenim

cipelama i kaputićem preko ruke, živo je iskočio na obalu i srdačno se pozdravio sa pomenutim predstavnicima vlasti, sa kojima se zadržao u razgovoru, a zatim im predstavio i Svoju pratnju, u kojoj je bilo i nekoliko dama.

S oba se Kralj uputio put grada, dok je narod, poštujući kraljevu želju da se ne priređuju naročite manifestacije, sa vidnim simpatijama pratio Njegovo kretanje. Na klicanje i pljeskanje naroda, s osmjehom na licu Kralj je otpozdravljao rukom.

Pred gradskom kapijom kralj se zaustavio i sa interesovanjem razgledao grbove nad ulazom. Prolazeći ulicom, Kraljevu pažnju privukao je portal sudske zgrade (stara palača Beskuća). Došavši na Trg Sv. Tripuna, Nj. Vel. Kralj s pratnjom ušao je u prostorije » Bokeljske mornarice », gdje je pomno razgledao mnoge izložene predmete. Tada je uzeo jedan statut » Bokeljske mornarice » i na njemu se potpisao : Edvard R.l. 19. Vili 1936. Iz prostorija mornarice Kralj je sa pratnjom pošao preko trga u katedralu Sv. Tripuna. Razgledajući velebnu unutrašnjost katedrale, Kralj se osobito zainteresovao za krasni i čuveni ciborij kao i za pozlaćenu palu iznad glavnog oltara. Iz katedrale Kralj Eduard uputio se ka Trgu sv. Nikole. Stara palača Grgurina privukla je Kraljevu pozornost. Ulazeći zatim u crkvu sv. Luke primjetio je da se ovdje nalazi toliko srebrnih ikona kao da negdje u blizini postoji majdan srebra. Objašnjeno mu je da ove ikone potječu iz doba blagostanja, kad je Boka u svakom pogledu evala, a naročito u doba njene pomorske veličine. Ostavivši crkvu sv. Luke, Kralj sa pratnjom se uputio u sabornu crkvu sv. Nikole gdje je sa pažnjom promatrao unutrašnjost crkve. Kralj se zatim sporednim ulicama uputio put obale. Na njegovom licu blistao je odraz vedrog raspoloženja.

Oko 19.00 sati uz klicanje i pozdravljanje sa obale, Kralj se vratio na jahtu.

Kraljevska jahta » Nahlin » trebala je da otputuje iz luke oko 20,00 sati, ali kad je kralj doznao da se iste večeri priređuje rasvjeta bokeljskog zaliva u čast Njegove posjete i da bi pučanstvo željelo da Kralj prisustvuje ovoj lijepoj noćnoj priredbi, »Nahlin« je odgodio odlazak i ostao u luci do 22,00 sata.

I noć je pala. Divna, Čarobna » Bokeljska noć ».

Najprije su počela plamsati brda. Stara tvrđava sv. Ivana nad Kotorom planula ja osvijetljenim zidinama i vijugavim putem u hiljade plamenova, dok su crkvice Gospe od Zdravlja sa tornjem i vrh tvrđave dobili ognjene konturenanim žižcima, pružajući zaista rijetku sliku. Na kamenoj glavi Pestingrada razbuktale su se vatre osvijetljavajući veličanstveno goli krš, a odmah zatim javili su se velikim vatrama i visoki lovčnski vrhovi. Planulaje u svjetlu Goražda sa ognjenim i lijepo izrađenim monogramom » E ». Na drugoj opet strani plamtjele su vatre po grbama Vrmca koje su se začas pretvarale u prave vulkanske plamenove. Odjednom, upravo munjevitom brzinom,

zasjaše hiljadama plamićaka kotorski bedemi i sva obala unaokolo bazena. Iz mraka stadoše da se nižu ognjeni đerdani duž Mula, Prčanja, Stoliva, Dobrote, Orahovca, pa da se živo i neopisivo lijepo produže preko Perasta tamo na Kostanjicu, Morinj, lipce i Risan, nad kojim su opet bile divno obasjane visoke serpentine.

Uporedo sa ognjima duž obale, počеше da se osvjetljavaju domovi, da plamsaju stare palače i hramovi, stvarajući u čitavom bazenu sliku jednog velikog i probuđenog naselja, koje se u čast Uzvišenog Gosta, međusebno takmiči sjajnim ognjenim ukrasima, nastojeći da ove noći u svom rodnom kraju pruži britanskom Vladaru ne samo dokaz svojih simpatija nego da blistavom rasvjetom privuče Njegovu pažnju na čarobne prizore kojima samo divna Boka može da očara i zanese... Kotorski bazen, koji je maločas ranije ličio na ogromnu tamnu i čutljivu dvoranu, kao da se odjednom pretvorio u raskošno obasjano i duboko vilinsko jezero, u čije se tihe vode sa obala i naselja, sa planinskih padina i visokih vrhova počelo da toči goruće zlato koje je dotad bilo sakriveno u njegovim tajanstvenim dubinama. Zaliv je pružao zaista jednu čarobnu sliku, koju nije moguće opisati i koju se neće lako zaboraviti. Svako mjesto imalo je svoju posebnu čar, ističući se ponekom pojedinosti u rasvjeti, ali sve se to opet stapalo u jednu harmoničnu cjelinu, koja je svojom veličanstvenošću izazivala divljenje.

Kotorska obala bila je sva u vatri, dok su gradski bedemi gorjeli u nizu diskretnih uljanih plamićaka. Raznobojni lampioni duž čitavog šetališta upotpunjavali su svijetlim i žarkim bojama krasnu kotorsku rasvjetu. Na drugoj strani veličanstveno je sjao divno iluminirani hotel » Slavija », obasjan električnom rasvjetom, lampionima, plamenovima nafte, uljanim žižama i vještačkim vulkanom. Ovako bogato osvjetljena » Slavija » je pružala sliku stare venecijanske palače, i njena rasvjeta ne samo daje vanredno uspjeta nego se osobito istakla, upotpunjujući u dnu bazena čitavu noćnu priredbu.

Nad lijepo osvjetljenim Mulom isticalo se u brdu krasno izvedeno osvjetljenje crkve sv. Kuzme i Damjana, što je sa Kotorom, » Slavijom », sv. Ivanom, crkvicom Gospe od Zdravlja i sa jednim dijelom Dobrote sačinjavalo divnu cjelinu u ovom krajnj dijelu raskošno osvjetijene Boke.

Prčanj, koji se uvijek isticao u sličnim priredbama bio je i ove noći zaista krasan. Nad plamenim zidom duž obale dizale su se lijepo osvjetijene palače, plamsali su hramovi i stepeništa, dok je stara crkva u brdu bila ljepše nego ikad iluminirana vrlo ukusno izvedenom rasvjetom. Prčanj je bio divan ove noći.

Na drugoj strani, sva u plamenom đercianu javljala se Dobrota sa Orahovcem, kao da povedoše ognjeno kolo sve unaokolo zaliva.

Du gim nizom plamenova i osvjetljenim domovima lijepo je bio rasvjetljen Donji Stoliv, nad kojim je visoko gore u brdu,

Gornji Stoliv sjao u punoj impresivnoj rasvjeti.

Perast, naravno ni ovog puta nije zaostao. Njegova obala bila je sva u jednoj vatri, gorjele su njegove kuće i stare palače te ruševna tvrđava nad gradom. Lijepo iluminirani Perast vezivao je kotorski sa risanskim bazenom, koji je gorio sve unaokolo, pod tamnim prirodnim bedemima svojih planina. Tako je sav unutrašnji bazen plivao u moru svjetlosti. Dok je reflektor sa razarača osvjetljavao crkvicu Gospe od-fclravlja poviše Kotora, veliki broj raketa, koje su se bacale ispred » Slavije » i sa Mula, šarao je ognjenim bojama zvjezdano nebo. Rimske svijeće uz bengaisku vatru, sa gradskih bedema i iz Vojnog parka, upotpunjavali su jedinstveni prizor u kojem se moglo uživati ove noći. Za vrijeme rasvjete, sa vrha kotorske obale svirala je Građanska muzika, otvorivši koncert engleskom himnom. Seoska glazba iz Skaljara također je koncertirala na prčanjskoj obali, a i sa drugog engleskog razarača, koji je ušao u luku baš za vrijeme rasvjete, čuli su se zvuci muzike.

» Bokeljska noć » je zaista uspjela potpuno. Baš u času njene kulminacije belgijska jahta » Heliopolis » počela je da baca blistave rakete, u znak vidnog zadovoljstva i otpozdrava Boik. Odmah zatim na » Nahlinu » je reflektorom bila osvjetljena Kraljevska zastava, dok su razarači bacali snopove reflektorskog svijetla po zalivu. Odjednom sa kraljevske jahte » Nahlin » stadoše da se prelijevaju u noći jake i raznobojne rakete, kao goruće šareno cvijeće, što je izazvalo neopisivu razdraganost na obalama.

Sa Mula se javila skladna pjesma u slatkoj narodnoj melodiji, a sa » Nihlina » čuo se pljesak. Zatim, na Kraljevskoj jahti, baš malo prije odlaska, razli li su se nježni bolećivi zvuci škotskih gajda, prateći dizanje sidra.

Oko 22,00 sata » Nahlin », praćen od razarača, počeo je lagano da se kreće sa sidrišta. Prolazeći pored Prčanja, gdje je još koncertirala glazba, » Nahlin » je otpozdravio sirenom.

Baš tada, prema sporazumu, izvršena je rasvjeta u prednjem dijelu zaliva, dok je prolazio » Nahlin ». Tivatska strana obale bila je sva obasjana vatrom, a tako isto na drugoj strani, sve od Đurića pa do Herceg Novoga, protezao se dugi niz vatre duž obale i po naseljima. Osobito se rasvjetom isticao Herceg Novi, koji je bio sav osvjetljen i kupan mlazovima reflektora sa Oštrea. Tako je ove noći čitava boka učestvovala u ovoj veličanstvenoj priredbi u čast britanskog Kralja, koji je praćen najljepšim željama naroda napuštao našu čarobnu boku.

Odlazeći iz Boke, engleski Vladar, koji je bio neopisivo srdačno dočekan i u čiju je počast izvršena velebna » Bokeljska noć » poslao je sa » Nahlina » radiografskim putem ovo Visoko priznanje :

*Kapetanu bojnog broda Vladimiru Marjoševiću
komandantu Pomorske obalske komande*

Molim budite tumač Mog iskrenog priznanja opštinama i narodu Boke Kotorske za noćadnju divnu rasvjetu kao i za uloženi trud

oko priređivanja iste. Večerašnja posjeta gradu bila mi je vrlo ugodna.

Edvard R. I.

Na to je komandant g. Kap. B. B. Marjašević odgovorio slijedećim radiogramom : » Opštine i narod Boka Kotorske zahvaljuju na visokoj pažnji.

Zatim je » Nahlin isplovio na pučinu.

Ovim prije odlaska upućenim priznanjem, Nj.V. Kralj Eduard VIII ostavio je Boki i Bokeljima jedan dragocijeni dokument koji našem kraju služi na čast, jer on svjedoči da se Boka uvijek pa i u ovako značajnim i izuzetnim prilikama, kad treba pokazati svoje dostojanstvo, zna da uzdigne visoko i da dade izraza koliko svoje kulturne visine toliko i tradicionalnog gostoprimstva, naročito prema osvjedočenim prijateljima kao što nam je Britanski narod.

Poslije ove nezaboravne noći, gdje nije radi brzine priprema i iznenadnog dolaska kralja Engleske, bilo okićenih barki, već slijedećeg ljeta ponovo imamo « Bokeljsku noć» Učestvovalo je desetak čamaca, ali skromnije izvedbe i sa manje rasvjete nego prethodne godine. Ali što je najvažnije narod prihvaća ovu manifestaciju. Slijedećih godina raste broj učesnika i na moru i na kopnu.

Početkom drugog rata ova fešta koja je počela pomalo da se zahuktava biva prekinuta, na veliku žalost bokeškog naroda a i stranaca koji, svake naredne godine u sve većem broju, postaju redovnim posjetiocima.